

Численні нагороди, серед яких «Народний артист України» та Державна премія імені Леся Курбаса, є яскравим підтвердженням його видатних досягнень у культурі. Олег Мосійчук — це приклад того, як талант, наполеглива праця та безмежна відданість мистецтву можуть зробити значний внесок у формування національної ідентичності та культурного простору України. Він є живим свідченням того, що українське мистецтво має глибоке коріння та потужний потенціал для міжнародного визнання.

Святослав ТОПОРІВСЬКИЙ,
студент спеціальності 026 Сценічне мистецтво
факультету мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка
Тернопіль, Україна
detesel20@gmail.com
Науковий керівник – Людмила ВАНЮГА,
завідувач кафедри театрального мистецтва
ТНПУ імені В. Гнатюка,
кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Тернопіль, Україна
ludmyla_vanyuha@ukr.net

Svyatoslav TOPORIVSKY,
student of specialty 026 Performing Arts
of the Faculty of Arts of the Volodymyr Hnatyuk
Ternopil National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
detesel20@gmail.com
Scientific supervisor – Lyudmyla VANYUHA,
head of the Department of Theater Arts
of the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National
Pedagogical University,
candidate of art history, professor,
Honored Artist of Ukraine
Ternopil, Ukraine
ludmyla_vanyuha@ukr.net

СТЕНЛІ КУБРИК – РЕВОЛЮЦІОНЕР У СВІТІ КІНОМИСТЕЦТВА
STANLEY KUBRYK – A REVOLUTIONARY IN THE WORLD OF FILM

«Стенлі Кубрик, безсумнівно, філософ. І, мабуть, більшою мірою філософ, ніж більшість кінематографістів, тому що йому вдалося зобразити не просто конкретну людину, а людину взагалі.»

Ксенія Перетрухіна

Стенлі Кубрик — режисер і сценарист зі США, якого вважають однією з ключових постатей у розвитку світового кіно.

Народився 26 липня 1928 року в Нью-Йорку і був першою дитиною в єврейській родині Джейкоба Леонарда Кубрика [7].

Стенлі Кубрик не вирізнявся особливими успіхами в навчанні й так і не здобув вищу освіту. У 17 років він зацікавився фотографією, і його світлини невдовзі були опубліковані в журналі Look, після чого він почав працювати фотокореспондентом. Згодом Кубрик почав часто відвідувати Нью-Йоркський музей сучасного мистецтва та переглядати фільми в кінотеатрах. У 1951 році, за порадою товариша, він спробував себе у створенні короткометражних фільмів і рекламних роликів. Згодом перейшов до художнього кіно, дебютувавши стрічкою Fear and Desire (1953) — історією про групу солдатів, що опинилися в тилу ворога під час вигаданої війни. У 1955 році Кубрик переїхав до Голлівуду, де зняв фільм Killer's Kiss (1954). Його наступна стрічка The Killing (1956), яка розповідає про боксера на межі завершення кар'єри, що потрапляє у світ організованої злочинності, стала першою роботою режисера з професійною командою. Хоча фільм не досяг комерційного успіху, він здобув схвальні відгуки критиків.

Перші кінопроекти Стенлі Кубрика були профінансовані за рахунок підтримки його родини та друзів. Згодом він познайомився з продюсером Джеймсом Б. Гаррісом, з яким створив компанію Harris-Kubrick Productions, що займалася фінансуванням його наступних стрічок.

Першим комерційно успішним фільмом, який також отримав визнання критиків, стала антивоєнна драма Стежки слави (Paths of Glory, 1957), знята за мотивами твору про події Першої світової війни. Зйомки відбувалися в Німеччині.

Повернувшись до США, Кубрик почав працювати над вестерном Одноокий Джек (One-Eyed Jacks, 1961), але через постійні творчі суперечки з Марлоном Брандо був змушений залишити проєкт. Невдовзі він долучився до створення історичної драми Спартак (Spartacus, 1960), куди його запросив Кірк Дуглас. Попри складнощі у співпраці, фільм здобув великий успіх і став важливим етапом у кар'єрі режисера.

Світове визнання Кубрику принесла сатирична комедія Доктор Стренджлав, або: Як я навчився не хвилюватися і полюбив бомбу, знята за повістю Пітера Джорджа Red Alert. Стрічка швидко здобула культовий статус.

Наступні п'ять років Кубрик присвятив роботі над науково-фантастичним фільмом Космічна одіссея 2001 року, знятим у співпраці з письменником Артуром Кларком. Ця стрічка вирізнялася інноваційними візуальними ефектами та глибоким філософським змістом.

Інші знакові фільми режисера – Механічний апельсин, Баррі Ліндон, Сяйво, Суцільнометалева оболонка та Із широко заплющеними очима – також демонстрували оригінальність сценаріїв і сміливі творчі рішення, що вирізняли Кубрика як новатора у світовому кінематографі.

7 березня 1999 року, через чотири дні після завершення монтажу стрічки Із широко заплющеними очима, Стенлі Кубрик помер уві сні від серцевого нападу. Його поховали на території власного маєтку Чилдвік Бері в англійському графстві Гартфордшир – біля улюбленого дерева режисера.

Кубрик залишив по собі кілька незавершених проєктів. Протягом понад трьох десятиліть він збирав матеріали для фільму про Наполеона Бонапарта. Після його смерті залишилася унікальна бібліотека, що налічувала близько 18 000 книг, присвячених цій історичній постаті.

У 2000 році Британська академія кіно та телебачення посмертно відзначила Кубрика нагородою «BAFTA за внесок у кіномистецтво», вручивши йому премію «Людина року». А вже у 2001 році Стівен Спілберг екранізував один із задумів Кубрика – фільм Штучний розум, над яким той довго працював. Перші кадри стрічки, зняті самим Кубриком, показують морські хвилі, що б'ються об берег.

У своїй творчості режисер часто обирав основою для сценарію вже існуючі літературні твори, над адаптацією яких зазвичай працював у співпраці з авторами. У багатьох його стрічках звучить закадровий голос, зазвичай від імені головного героя, що коментує події на екрані.

Починаючи з фільму Космічна одіссея 2001 року, Кубрик використовував у своїх роботах попередньо записану класичну музику (винятком стала Суцільнометалева оболонка). Окрім цього, він часто вдавався до контрастного прийому – включення легкої, життєрадісної поп-музики у сцени насильства, руйнування чи фінальні епізоди, що підсилювало емоційний ефект його фільмів.

У рецензії на фільм Суцільнометалева оболонка відомий кінокритик Роджер Еберт звернув увагу на одну з візуальних особливостей творчості Стенлі Кубрика – використання крупних планів із нахиленою донизу головою персонажа, коли погляд спрямований вгору. Також режисер часто застосовував ширококутну оптику, плавні рухи камери у трекінг-зйомках, незвичне панорамування, напливи, а також специфічне кадрування з довгими, паралельними стінами, що створювало візуальну глибину й напругу.

У багатьох фільмах Кубрика можна знайти внутрішні відсилання до його попередніх робіт. Найяскравішим прикладом є сцена з Механічного апельсину, де в музичному магазині на полиці видно альбом із саундтреком до Космічної одіссеї 2001 року. Більш приховане посилання на фільм Механічний апельсин з'являється і в Баррі Ліндоні, де згадується художник на ім'я Людовик.

Кубрик приділяв велику увагу міжнародному прокату своїх стрічок. Він зберігав повний контроль над процесом дубляжу, а в окремих випадках навіть особисто створював альтернативні версії сцен для іноземних аудиторій. Наприклад, у фільмі Сяйво сцени з друкарською машинкою Джека було знято кілька мовами, з урахуванням відповідних національних приказок. У Із широко заплученими очима газетні заголовки та рукописні нотатки також знімалися окремо для кожної мовної версії.

Після смерті режисера компаніям-забудовникам його фільмів заборонено створювати нові дубляжі для тих картин, якими він особисто керував. У країнах, де офіційного дубляжу не існує, дозволено лише використання субтитрів. Крім того, Кубрик ретельно перевіряв точність перекладів – зазвичай вимагав, щоб перекладений сценарій було повернено назад англійською для звірки з оригінальним текстом [6].

Кубрик проявив себе як універсальний творець, що майстерно працював у різних жанрах: від наукової фантастики до жахів, від історичних драм до сатиричних трилерів. Ця жанрова різноманітність дозволила йому експериментувати з формою та змістом, що сталося з причини його неперевершеної оригінальності.

У своїх фільмах режисер використовував передові на той час технічні новинки. Він активно експериментував з камерою, освітленням та звуком, що дозволяло йому створювати унікальні візуальні та аудіальні ефекти. Його

новаторські підходи до зйомок вплинули на багатьох режисерів і продовжують надихати сучасних кінематографістів.

Стенлі Кубрик не тільки займався технічними аспектами своїх фільмів, але й приділяв велику увагу сюжетним та філософським компонентам. Його роботи часто звертаються до людської природи, моралі, технічного прогресу та соціальної критики. Завдяки цьому, фільми мають глибокий зміст, що змушує глядачів задуматися над багатьма аспектами життя та суспільства.

Кубрик залишив значний культурний спадок. Його фільми стали класикою світового кіно і продовжують демонструватися в кінотеатрах та на кінофестивалях. Його вплив відчувається на творчості багатьох сучасних режисерів, що наслідують його стиль та вибирають його технічні характеристики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білогрива С. Р. Порівняння наративних та візуальних патернів у кінофільмах «Космічна одісея 2001» Стенлі Кубрика та «Соляріс» Андрія Тарковського». Курсова робота. 2022. 42 с.
2. Брюховецька Л.І. Кіномистецтво : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Логос, 2011. 391 с.
3. В'южаніна Т. Уважний погляд на «Із широко заплученими очима» Стенлі Кубрика. Кіно-Театр. 2020. № 2. С. 28–29.
4. Гнатів В. Три фільми Стенлі Кубрика, які вам варто подивитись. URL: <https://vertigo.com.ua/blog/try-filmy-stenli-kubryka-iaki-vam-var-to-podyvytyts/> (дата звернення: 15.05.2024).
5. Сарапина А. 5 культових фільмів Стенлі Кубрика – добірка. URL: <https://suspilne.media/culture/537355-5-kultovih-filmiv-stenli-kubrika-dobirka/> (дата звернення: 12.05.2024).
6. Сердюков І. Перфекціонізм та параноя. Як використовують творчу спадщину Стенлі Кубрика. 07 березня 2023. URL: <https://chas.news/past/perfektsionizm-ta-paranoiya-yak-dosi-vikoristovuyut-tvorchu-spadschinu-stenli-kubrika>. (дата звернення: 15.05.2024).
7. Стенлі Кубрик. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=274900> (дата звернення: 15.05.2024).
8. 5 культових фільмів Стенлі Кубрика, вартих перегляду. 26 липня 2023. URL: <https://vogue.ua/article/culture/kino/5-kultovyh-filmov-stenli-kubrik-kotorye-stoit-posmotret-41502.html> (дата звернення: 15.05.2024).
9. Презентація «Чому Стенлі Кубрик – головний автор у кіно XX століття». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-chomu-stenli-kubrik-golovniy-avtor-u-kino-xx-stolittya-352559.html> . (дата звернення: 15.05.2024).
10. Crone, Rainer (text) and Stanley Kubrick (photographs) Stanley Kubrick. Drama and Shadows: Photographs 1945– 1950. Phaidon Press, 2005.
11. David Hughes The Complete Kubrick. London: Virgin, 2000.
12. Jacke, Andreas Stanley Kubrick: Eine Deutung der Konzepte seiner Filme. Psychosozial-Verlag, 2009.

